

פ' אמנון / אלוטיות

1

262

ו/ז-ד

דברים - ואתחנן

1) "שמור תשמרון את-מצות יהוה אלהיכם ויעדתיו וחקיו אשר צנה: ועשית ה' אשר והטוב בעיני יהוה למען ייטב לך וזאת

וגרשת את-הארץ הטובה אשר-נשבע יהוה לך... לאבותיה: להרף את-כל-איביה מפניך כאשר דבר יהוה:

RASHI ELUCIDATED

18. {ו}לפנים משורת הדין - This is compromise, וז פשרה - WHAT IS FAIR AND GOOD. ה' אשר והטוב {and} going to within the line of the law, i.e., going beyond what the law requires.²

3)

And our Sages, of blessed memory, have a beautiful exposition regarding this verse. They said: "This refers to making a compromise in a litigation, and to going beyond the strict letter of the law." And the intent of the Sages in this interpretation is to explain that at first [Scripture] said that "you shall observe His commandments and His testimonies and His decrees that He commanded you" (v. 17), and now (v. 18) [Scripture] says that "even regarding that which He did not command you, set your mind to doing what is good and right in His eyes," for He loves goodness and rectitude.

[Ramban elaborates on the implications of this interpretation:] This is a great concept, for it is impossible to mention in the Torah all the many modes of behavior for a person to follow with his neighbors and acquaintances, and all the regulations for the betterment of society and of states. However, after [Scripture] mentioned many of them - such as "You shall not be a gossipmonger among your people" (Leviticus 19:16), "You shall not take revenge and you shall not bear a grudge" (ibid., v. 18), "You shall not stand aside while your fellow's blood is shed" (ibid., v. 16), "You shall not curse the deaf" (ibid., v. 14),

RAMBAN ELUCIDATED

In the presence of an old person shall you rise (ibid., v. 32), and it goes on to say here (in Deuteronomy) in a general manner that one should do what is good and right in every situation, not just in the specific cases mentioned earlier in Scripture, and going beyond the strict letter of the law are included in this verse's directive, as well as, for example, what [the Sages] said about the law of "someone owning adjoining property" (Bava Metzia 108a); and it includes even the requirement to exemplify that which [the Sages] said, "One whose youth is pleasant" (Taanis 16a-b), and "One whose speaks softly with other people" (Yoma 86a). In sum, he should "do what is right and good" to the point that he is called in all matters "blameless and upright."

שמר נפשות חסידיו, מיד רשעים יצילם: אור זרע לצדיק, ולישרי לב שמחה: שמחו צדיקים ביהוה, והודו לזכר קדשו:

Rav Kook BS

the hand of the wicked. Light is sown for the righteous, and joy for the upright in heart. Rejoice in the LORD, you who are righteous, and give thanks to His holy name.

4)

ממצא, שלצדיק, הכובש ומצדיק את מעשיו, אע"פ שאין לבו בעצמו ישר, האור הוא זרוע, כזריעה הניכרת רק לאחר זמן, שאע"פ שהוא צריך לכבוש אפלת יצרו ואינו מרגיש את עצם האורה של האהבה, שיזכה בה עצמה לשמחה, מ"מ ע"י שעושה רצון השי"ת בתורה ומצות זרוע לו האור, שיקצרהו ברנה עת יבא על שכרו, וע"י אור התורה יבא לשמחה עולם בהנאה מזיו השכינה. אבל לישרי לב, שישרו רצונם כרצונו של השי"ת, שהוא נמשך לו מרוממות כבוד גדול, הם משיגים כפשם עצם השמחה, ולא רק באמצעות האור, והם רואים עולמם בחייהם.

A. Goldstender

2

פתיחה
לספר בראשית

זה הספר הנקרא ספר בראשית. נקרא כפי הנביאים ספר הישר.

הדריסות ישוב הארץ. וזה היה שבח האבות שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואותבי ה' באופן היותר אפשר. עוד היו ישרים. היינו שהתנהגו עם אזה"ע אפי' עובדי אלילים מכווערים. מכל מקום היו עמם באהבה וחשו לטובתם באשר היא קיום הבריאה. כמו שאנו רואים כמה השתמח אברהם. אבינו להתפלל על סדום. אע"ג שהיה שנא אותם ואת מלכם תכלית שנאה עבור רשעתם כמבואר במאמרו למלך סדום. מכל מקום חפץ בקיומם. וברכה פ' וירא (פמ"ט) איתא

2)

פתיחה לספר דברים

זה הספר נקרא משנה תורה וכתבו התוס' ריש מס' גיטין דמשנה תורה אינו אלא קדשו. ימצא כל איש לפי ערכו דבש וחלב. [וע' בפ' עקב פרשה ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך עד סוף הפרשה]. עד שגם יהושע רבן של ישראל השקיף בזה הספר תמיד. ומזה יתבונן כל אחד לפי כחו. וימצא דרך ישר להלוך נכחו. לפי הליכות עולם לו. ואור זה הספר יהי נר לרגלו.

3)

It is written: *He said: [It is our duty] to teach the Children of Judah the archer's bow.* הנה דנה בתוכה על-ספר הישר "Behold! This is written in the Book of the Upright!"^[26] מאי, ספר הישר "What is the meaning of "the Book of the Upright" in this context?"^[27]

An explanation is cited: R' Chiya bar Abba said in the name of R' Yochanan: זך ספר אברהם ויזקק ויעקב שנקראו וישרים - This is the book of Abraham, Isaac, and Jacob, i.e. the

Another Amora offers a different interpretation of the phrase "Book of the Upright":

R' Elazar said: זה ספר משנה תורה - This is a reference to the Book of Deuteronomy. וימאי קרו ליה, ספר הישר - And why is [Deuteronomy] called "the Book of the Upright"? "עשיית הישר והטוב בעיני ה'" - Because it is written in Deuteronomy: *You shall do what is upright and good in the eyes of Hashem.*^[28]

4)

R. Yeshaya Shapiro the "rabbi-halutz" (d. 1942), who lived as a farmer in Kfar Piness in the Sharon valley in the Holy Land.

The injunction of "ye shall be holy," implies that the letter of the law must not be strictly adhered to, but as Rambam phrases it "one should follow the intention of the Torah". Whoever wishes to achieve a perfect observance of the Torah cannot rest content with adhering to its explicit rulings. He must penetrate deeper in order to arrive at the ultimate aim of these rulings. He must not only think of that which is good and upright in his own eyes but that "which is upright and good in the eyes of the Lord". It would seem that this latter injunction added by the Torah to its list of rulings is superfluous since all the divine precepts are designed to show mankind the right way of living. However, there are many things which are permitted by the letter of the law and are only forbidden from the point of view of "thou shalt do that which is right and good in the eyes of the Lord". Regarding the seizing of property for a debt our Rabbis stated that the law does not demand the return of such property, but it is to be returned in accordance with the injunction of "thou shalt do that which is right...". This special injunction demonstrates that Judaism does not rest content with limiting active evil doing, but also aspires to eradicate potential evil from the soul of man.

1)

4 When you will encounter an ox of your enemy or his donkey wandering, you shall surely return it to him.

5 Perhaps you will see the donkey of someone you hate lying under its burden. will you refrain from helping him?

ד בריבוי: כי תפגע שור איבך או חמורו תעה השב תשיבנו לו: כי תראה חמור שגאף רבץ תסת משאו וחדלת מענב לו

32b⁵

EILU METZIOS CHAPTER TWO BAVA METZIA

2)

Come, learn the proof to this from a Baraisa: אוקב - Come, learn the proof to this from a Baraisa: לפרוק - If one's FRIEND'S animal is lying under its burden and needs TO BE UNLOADED, וישנא לטעון - AND one's ENEMY'S animal needs TO BE LOADED, [36] מצוה בשונא - IT IS A MITZVAH for one to assist one's ENEMY'S animal, כדי לבנות את יצרו - IN ORDER TO SUBDUED ONE'S EVIL INCLINATION. [37]

37. By choosing to assist his enemy, the bystander "wages war" against his natural impulse to feel hateful towards him (see Michtav MeEliyahu, Kuntres HaChesed Chap. 4).

3)

הרמב"ם: הלכות שכנים יב, הלכה ה: המוכר קרקע שלו לאחר, יש לחברו בצד המצר שלו (= הגובל עם קרקעותיו) ליתן דמים ללוקח ולסלק אותו... אפילו היה הלוקח תלמיד חכם ושכן וקרוב למוכר - וכן אם היה המצר עם הארץ רחוק, בן המצר קודם ומסלק את הלוקח; ודבר זה משום שנאמר "ועשית הישר והטוב". אמרו חכמים: הואיל והמכר אחד הוא, טוב וישר הוא שיקנה מקום זה בן המצר יותר מן הרחוק.

He who sells his land to another is obliged to give his neighbour who has an adjoining field precedence in any sale. Even if the purchaser is a scholar, a neighbour and a kinsman of the vendor and the adjoining landowner an ignorant man and a complete stranger, the latter takes precedence and may evict the purchaser. This is in accordance with the principle stated in Scriptures "and thou shalt do that which is right and good". Our Sages said that since it is all one sale it is only right and good that the adjoining landowner should have a prior right of purchase over the one whose fields are far away.

(Code Shekhenim, 12, 5. see Bava Mezia 108a-108b)

4)

אמר ר' יוחנן: לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפניהם משורת הדין.

Said R. Yoḥanan: Jerusalem was destroyed only because they acted in accordance with the letter of the Torah and did not go beyond it. (Bava Mezia 30b)

5)

[א] רבי* אומר: איזו היא דרך ישרה שיבר לו האדם? כל שהיא תפארת לעשייה ותפארת לו מן האדם.

Rebbi* says: Which is the proper path that a man should choose for himself? Whatever is a credit to himself and earns him the esteem of fellow men.

סיק'י את א"ת